సంచీ చేత్తో పట్టుకుని తండ్రివెనుక నడుస్తున్నాడు గణపతి. మోకాళ్ళ వరకూ జారిన వదులైన నిక్కరూ; బొత్తాములు లేని చొక్కా; చెరిగిపోయినా ముఖానికందానిచ్చే క్రాఫింగూ, స్ఫుటంగా తేలిన ముక్కూ; పరిశీలనగా తీక్షణంగా చూసే చురుకైన కళ్ళూ.

గణపతి కాళ్ళు నడకదారిమీదే వున్నా ఆలోచనలు మాత్రం ఎక్కడో వున్నాయి. దృష్టి మరెక్కడో పరుగులిడుతూవుంది.

అప్పటికింకా ఎండ ముదర్లేదు. కోనేటిఒడ్డున బిందెల చప్పుళ్ళూ; కడియాల గలగలలూ యింకా పల్చబడలేదు.

"ఏమిటి బాబూరావ్. నీ కొడుకుని అప్పుడే పనిలో పెట్టేసేవేమిటి? తెలివైనవాడే. చదివించలేకపోయావా?"

పంతులుగారి పలకరింపుకు ఆగి, చేతులు నలుపుకుంటూ తలొంచుకున్నాడు బాబూరావు. తండ్రివంకా; పంతులుగారి వంకా ఆశగా చూశాడు గణపతి.

"ఏం చదువులు బాబయ్యా. మీకు తెలీందేముందీ మనూరి బళ్ళో వున్నంత వరకూ చదివేడు. ఆనక చదవాలంటే వూరిడిచి వెళ్ళాల. అయినా యీడు చదివేం జెయ్యాలయ్యా. మున్సబుగారిబ్బాయిని చూస్తున్నాంగా. కాలేజి చదువు

1981 చక్రపాణి తృతీయ అవార్డు పొందిన కథ

చదివీ చేతులు ముడుచుకుని యింట కూచున్నాడు. మాకీ వృత్తివిద్య చాలు లేయ్యా"

తండ్రిమాటలకు దిగులుపడి తలొంచుకున్నాడు గణపతి. చదువుకుంటే బాగుండునని వుంది. కానీ తండ్రిమాట కెదురుచెప్పలేడు.

"నువ్వన్నదీ నిజమేనే. వృత్తివిద్య నొదిలి చదువుకున్నా పనులు దొరుకుతాయన్న ఆశలేం కనుచూపు మేరలో లేవు. పోన్లే. రాణించాలంటే ఎందులో రాణించలేడూ" అంటూ వెళ్ళిపోయారు పంతులుగారు.

ఆయన కూడ తండ్రి అభిప్రాయాన్ని సమర్థించడం గణపతికి ఆశ్చర్యమనిపించింది.

గణపతి తండ్రి బాబూరావుకి టింబర్ డిపోలో పని. పెద్దపెద్ద దుంగల్ని కొలతల ప్రకారం కొయ్యడం; పెద్ద కమ్ముల్ని వేరుచేసి, రద్దుముక్కలతో మేజాలూ, బల్లలూ, మంచాలూ మొదలైన వస్తువులు చెయ్యడం. ఈ పనికి అతనికి ముట్టేది నెలకి ఏనూటయాభయ్యో; దానికోసం రోజూ మూడుమైళ్ళు దూరం వచ్చిపోతూంటాడు.

బాబూరావుకి ఆ పని మొదట్లో లాభసాటిగా కన్పించలేదు. అయినా క్రమేణా అలవాటయి అదే బాగుందనుకున్నాడు. రోజూ విడిగా పనిచేస్తే ఏ పదిరూపాయలో దొరక్కపోవు. కానీ రోజూ విధిగా పనిదొరుకుతుందన్న నమ్మకమేమిటి? అంచేత నెలసరి ఆదాయాన్ని విడిచిపెట్టలేక అక్కడే స్థిరపడిపొయ్యాడు. తన లాగే మళ్ళీ తన కొడుకు కాకూడదని బాబూరావు చాలసార్లే అనుకున్నాడు కానీ లోకం చూసి, బ్రతుకుతెరువు కోసం వృత్తివిద్య తప్పదన్న నిశ్చయానికి రాక తప్పలేదతడు.

తండ్రివెనుక టింబర్ డిపో జేరేసరికి ఎండ ముదిరింది. తండ్రి పనిలో నిమగ్నమయ్యాక; అక్కడే ముందు రోజు సగంచెక్కి దాచుకున్న కర్ర బొమ్మను బయటకు తీశాడు గణపతి.

తండ్రివెనుక పనిలోకొచ్చిన కొత్తలో అతనికి తండ్రిచేసేపనిలో నేర్చుకునే దాని కంటే కాయకష్టమే ఎక్కువ కన్పించేది. తండ్రికి పనిముట్లు అందిస్తూ ఏ పనిముట్టు ఎప్పుడు ఎలా ఉపయోగించేదీ క్షుణ్ణంగా తెల్సుకున్నాడు. ఎంత నేర్చుకున్నా రోజుమొత్తంమీద అతని కెంతో సమయం మిగిలేది. ఏంచేయాలీ అని ఆలోచనలో పడ్డసమయంలో అతనికో రోజు డ్రాయింగు మాష్టారు గుర్తుకొచ్చాడు. తెల్లని గడ్డం, పొడవైన కాళ్ళు; తెల్లని పంచ, లాల్చీ. బళ్ళో ఆయన చెప్పిన మొదటి బొమ్మ పోస్టుకార్డు. కార్డు ఎలావుంటుంది ఎవరికి వారు యింటిదగ్గరే వేసుకుని రమ్మన్నారు. రెండోది పాలపిట్ట మూడోది ఏనుగు. అలా ఎన్నెన్నో... బొమ్మలు గీయడం

నేర్పించారు మాష్టారు. మాష్టారికి తనంటే అభిమానం. తను బొమ్మలు బాగా గీయగలడు. అదీ ఆయన అభిమానానికి కారణం

—అ ఆలోచనరానే ఓ మెరుపు మెరిసింది ... అంతే! వెంటనే అది కార్యరూపంలో పెట్టాలనుకున్నాడు గణపతి.

పనికిరాని చిన్న చిన్న కర్రదిమ్మల్ని ఒకచోట చేరవేశాడు. ఆ తర్వాత తీరిక సమయంలో వాటిమీద తన దగ్గరున్న పనిముట్లతో బొమ్మలు చెక్కడం మొదలు పెట్టాడు. మొదట్లో చెక్కిన బొమ్మలు బాగా రాక సంతృప్తి నివ్వలేదు. అయినా గణపతి అందుకు నిరుత్సాహ పడలేదు. ఏమైనా సరే తని విద్యలో ప్రావీణ్యత సంపాదించాలనుకున్నాడు.

తను చేపట్టిన ఏనుగుబొమ్మ యీ రోజుతో పూర్తవుతుంది. బలమైన నాలుగు కాళ్ళు; చేటల్లాంటి చెవులూ, తొండమూ, దంతాలూ, తోక.. పొందిగ్గా ఒక మాదిరిగా బాగానే వచ్చింది. ఫర్వాలేదు. యింకా శ్రమపడితే అంతకంటే మంచి ఫలితమే రావొచ్చు అన్పించింది. ఎలాగైనా దాన్ని పూర్తిచేసి మాష్టారికి చూపించాలి. ఆ నిశ్చయంతోనే సాయంకాలానికి ఆ బొమ్మ పూర్తి చేసి సంచిలో వేసుకున్నాడు. ఆ సాయంత్రమే మాష్టారింటికి పరుగెత్తుకెళ్ళి చూపించాడు. ఆయన బొమ్మను అటు ఇటు తిప్పి, ఓ చిర్నవ్వు నవ్వి: 'బావుంది కానీ యింకాస్త శ్రద్ధ, పరిశీలనాదృష్టి అవసరం' అంటూ ఏవేవో సూచనలిచ్చారు. వాటిని శిరసావహించేడు గణపతి.

"ఫర్వాలేదోయ్ బాబూరావ్. మీ వాడు గొప్ప శిల్పి అవుతాడు" అన్నాడు వెంకటరత్నం. అతని మాటలకు సిగ్గుపడిపోయి చెక్కుతున్న బొమ్మను అక్కడే వదిలేసి లేచి నిల్చున్నాడు గణపతి. వెంకటరత్నం ఆ టింబర్‌డిపో యజమాని. అతనికీ డిపో కాక: పక్కనున్న పట్నంలో ఓ చిన్న యిల్లు, ఫర్నిచర్ షాపు వున్నాయి. కొత్తగా కట్టే ఇళ్ళకు కావల్సిన దూలాలూ, తలుపులూ వగైరా కలప దగ్గర్నించి, యింటికి కావల్సిన ఫర్నిచర్ వరకూ అన్నీ అతను సప్లయి చేయగలడు. అతని కింద నలుగురు పనితెలిసిన వడ్రంగులూ, ఆరుగురు కూలీలూ జీతాలకి వున్నారు.

చేస్తున్న పని ఒక్క క్షణం ఆపి: 'ఏదో కుర్రసన్నాసి బాబూ. తమ మాట చలవ వల్ల గొప్పోడైతే అంతే 'చాలు' 'అని మళ్ళీ పనిలా మునిగిపోయాడు బాబూరావు.

"ఏదీ చూపించా బొమ్మని" అంటూ గణపతి చెక్కుతున్న ఆ బొమ్మని చేతిలోకి తీసుకుని తేరిపార చూసి, "బాగానే వుందే" అన్నాడు వెంకటరత్నం

రెండు కొంగలు.... పెద్ద కొంగ చిన్నకొంగ నోటికి చేప నందిస్తోంది—

"ఊహూ బాగుంది_పనితనమూ ఫర్వా లేదు_" అన్నాడు. ఆ మెప్పు గణపతికేం ఆనందాన్ని కలిగించలేదు _ మాష్టారు బాగుందనాలి. అప్పుడే తనకి ఆనందం; సంతృప్తి!

ఆరోజే వెంకటరత్నం మెదడులో ఓ మెరుపులాంటి ఆలోచ నొచ్చింది_ ఆ విషయమై ఒక నిర్ణయానికొచ్చిఆ సాయం కాలమే బాబూరావుని పిల్చి తన అభిప్రాయం చెప్పేడు. మొదట బాబూరావు నమ్మలేకపోయాడు. తర్వాత ఆనందంతో ఉక్కిరిబిక్కిరయ్యేడు_ తన కొడుకు ప్రయోజకుడయ్యేడని అచ్చెరపడ్డాడు_

ఆ మర్నాట్నించే గణపతి తన ప్రయోజకత్వానికి ఫలితం పొందసాగేడు_ దుంగలు కోయగా వచ్చే పెద్ద పెద్ద రద్దుముక్కలు మునుపటిలా హోటళ్ళకు వెళ్ళక గణపతి దగ్గర పోగౌతున్నాయి_ వాటిని మలిచి గణపతి బొమ్మలు చేయాలి. దానికిగాను రోజు కూలి ఒప్పందం.

మొదట గణపతికి ఆనంద మనిపించింది_ తనకీ సంపాదన ఉంది_ ఇక తమ కుటుంబమెప్పుడూ పస్తులుండాల్సిన అవసరం లేదు అనుకున్నాడు_ఒప్పందం కుదిరాక తను చేసిన మొదటి బొమ్మ.... అడుగెత్తు ఏనుగు ... తొండమెత్తి ఘీంకరిస్తూ తన చేతులమీదుగా ప్రాణాల్ని పోసుకున్నపుడు తన శక్తేమిటో తనకు తెలిసొచ్చింది గణపతికి_ కానీ_ అప్పుడే తను చేసిన వస్తువు మీద 'నాది, అనే మమకారం ఏర్పడింది_ దాన్ని యజమాని పరంచేసి, కూలిగా వచ్చే మూడో నాలుగో రూపాయలు పట్టుకెళ్ళాలనిపించలేదు. ఏమైనా సరే అది తన సృష్టి! దాన్ని తనే వుంచేసుకోవాలి. మాష్టారికి చూపి; బాగుందంటే అది ఆయనకే బహుమతిగా యివ్వాలి అనుకున్నాడు.

కానీ ఆ విషయంలో అతనోడిపోయాడు_ ఒప్పందం ప్రకారం కూలే కిట్టింది_ అంతే!

తను పడ్డ శ్రమకది తగిన పరిహారం కాదేమో ననిపించింది గణపతికి. ఆ విషయమే నీళ్ళునిండిన కళ్ళతో తండ్రితో అంటే_ 'ఓరి పిచ్చినాయనా. ఆ కర్ర యజమానిది_ అది మామూలు కర్ర కాదు రోజ్ఉడ్ అంటారు దాన్ని. చాలా ఖరీదైంది_ ఇక నీ కష్టమంటావా? దానికి కూలి కిట్టనే కిట్టింది_ పోతే_ నీ చేతిలో పనితనం ఉందికాబట్టి అంతకంటే మంచివి ఎన్నో నువ్వు చేసుకోగలవు!' అని సర్దిచెప్పేడు_

గణపతి కళ్ళలో నిలిచిన నీటి బిందువులు నేలమీద పడి యింకిపోయాయి.

* * *

ఉన్నట్టుండి ఓ రోజు వెంకటరత్నం గణపతిని నెలవారీ పద్ధతిలో పనిలో పెట్టుకుంటున్నట్లు ప్రకటించాడు.

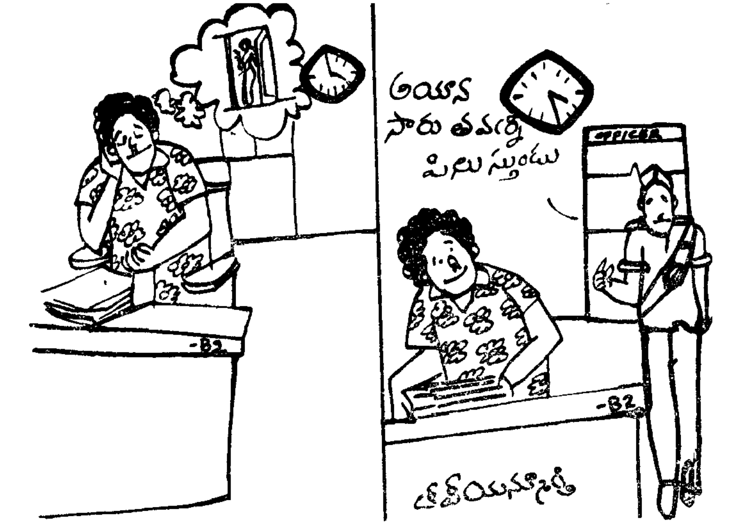

బాబూరావుకి ఆనందం పట్టనలవి కాలేదు.

గణపతి ముఖంలో మాత్రం ఏ భావమూ కనిపించకపోయేసరికి వెంకటరత్నం ఆశ్చర్యపడి "ఏం నీకిష్టమేనా" అనడిగాడు.

తండ్రి ముఖంవంక చూసి 'ఇష్టమే' అన్నట్లు తలూపాడు గణపతి—

తల తాటించి, గణపతి భుజం తట్టి; "నాకు నువ్వంటే ఎంతో యిష్టం— అందుకే అలా చేశాను" అంటూ వెళ్ళిపోయాడు వెంకటరత్నం—

అతని మాటల్లో అబద్ధం, అతని చేతల వెనుక స్వార్థం వున్నాయని గణపతికీ బాబూరావుకీ తెలియకపోయినా, వెంకటరత్నానికి మాత్రం బాగా తెలుసు- ఎందుకూ పనికిరాదనుకుని వంటచెరకుగా హోటళ్ళకు పంపే రద్దు కలపలోంచి కూడా తను వందల లాభాన్ని ఆర్జిస్తున్నాడంటే — ఆ కొయ్యబొమ్మలకి పట్నంలో అంత గిరాకీ వుంటుందని అతనూహించలేదు-. ఏదో ... అన్నిటితోపాటు యివీ చెల్లకపోతాయా అనుకున్నాడు— కానీ వాటికోసం కార్లలోంచి బడాబడా సాబులొస్తారనీ; షిప్పుల్లోంచి దిగిన విదేశీయులు విపరీతమైన మోజు చూపిస్తారనీ అతడు వూహించలేదు. ఐదారు రూపాయలకు తయారైన బొమ్మ పాతిక వరకూ పలుకుతుందని తెల్సుకుని ఆశ్చర్యపోయాడు. అందుకే మట్టిలోంచి మాణిక్యాలను తీయగల గణపతిని స్థిరంగా తనవద్దే వుంచేసుకోవాలనుకున్నాడు.

• • •

ఏళ్ళు గడుస్తున్నాయి.

గణపతి యిపుడు పనిలో ఉత్సాహం గానే వున్నాడు. తండ్రి సంపాదనకు తన సంపాదన తోడవటంవల్ల యింట్లో అందరూ ఆనందంగా వుంటున్నారు—అదే అతనికి సంతోషమనిపించిన విషయం.

క్రొనాను అతడికి తను చేసే పనిలో దీక్ష ఎక్కువయింది. చేతిలోని కళ కూడా పరిపక్వత చెందింది. అతనిప్పుడు యే కర్రముక్కను పట్టుకున్నా సజీవ శిల్పమౌతోంది. ఆ శిల్పంతో గణపతి కున్న బంధమంతా తండ్రీకూతుళ్ళ మధ్యనున్న బంధమే.

'అల్లారుముద్దుగా పెంచి, మాటలు నేర్పించి, నడవడికను చక్కదిద్ది, సంస్కారముగా చేసి; ఒకరికి ఓ అయ్య చేతిలో పెట్టడం. అంతే! ఆ అనుబంధమే తనకు మిగిలేది.' అనుకునేవాడు గణపతి తను చేసిన బొమ్మలు గుర్తొచ్చినపుడల్లా—

ఎగిరే పక్షులూ, చెంగున దూకే జింకలూ గుండ్రని గోళంమీద నాలుగు కాళ్ళూ పెట్టి సర్కస్ చేసే ఏనుగూ; కడవ నెత్తినెట్టుకుంటూ జారిన పైటను సవరించుకునే సుందరీ; కారుణ్యమూ సౌందర్యమూ కలగలిపి మూర్తీభవించిన బుద్ధభగవానుడూ; ప్రళయకాలంలో నర్తించే పరమశివుడూ: ... ఎన్నో .... ఎన్నెన్నో బొమ్మలు గణపతి చేతుల్లో రూపులు దిద్దుకుని ప్రాణాలు పోసుకున్నాయి.

ఆ రోజు........

వెన్నెల రాత్రి.... ఆరుబయట పడుకుని చంద్రుడిని చూస్తున్న గణపతికి పాకలోవల్నించి తల్లిమాటలు వింతగా వినిపించాయి— పున్నాగచెట్లమీంచి వీచిన గాలి ఎందుకో కొత్తగా గిలిగింతలు పెట్టింది.

పెళ్ళి!

తనకు పెళ్ళా?

అతని వూహలు దృశ్యాలై శిల్పాలై. ఆకాశం మీద రూపులు దిద్దుకుంటూ అతన్ని ఆనందడోలిక లూగించాయి—ఆ రాత్రి మెదిలిన భావం .. ఆ కళాత్మక హృదయం మీద విల్చిన ముద్ర.... ఆ మర్నాడే అతని చేతిలో రూపులు దిద్దుకోనారంభించింది.

ఓ అందాల పల్లకిలో.... అపురూప లావణ్యవతి! సిగ్గు తెరలలో ముఖము దించుకుని .. ఓరకంట చూస్తూ—పల్లకి మోసే బోయీలలో కూడా ఉత్సాహం! ముందు సన్నాయి మేళం.... వెనుక బంధుజనం .. వింతవింత దుస్తుల్లో.... ఆకాశంలో దూరంగా ఎగిరే పక్షుల జంట—

ఈ చిత్రాన్ని వెడల్పయిన దళసరి రోజ్‌వుడ్ పలకలో అందంగా మలిచాడు. చుట్టూ ఫ్రేంలా అందమైన డిజైను—

ఆ పెళ్ళి పల్లకి గణపతిలో ఓ అపు

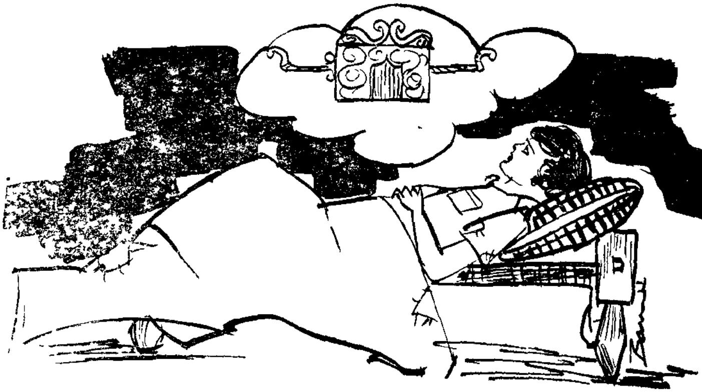

రూపమైన ఆపేక్షని తెచ్చిపెట్టింది- 'ఆ పెళ్ళి తనదేనా? ఆ పల్లకి తన కోసమేనా' అన్పించింది- "ఊహకు తగిన రూపాన్నివ్వగల తనలోని శక్తికి అబ్బుర పడ్డాడు.

తీరా అన్ని అలంకరణాలు పూర్తి చేసుకుని పల్లకి వీధిలోకి నడిచే వేళకు గణపతి కళ్ళలో నీళ్ళు తిరిగాయి— తను అమ్ముడుపోయిన శిల్పి అన్న మాటలు గుర్తొచ్చి బాధగా కళ్ళు తుడుచుకున్నాడు- 'సాటి మనిషి మీద చూపాల్సిన మమకారం ఒక ప్రాణం లేని చెక్క-బొమ్మ మీద చూపడమేమిటి?

చేతిలో ఎంత నేర్పున్నా ఒకరికి తలొగ్గిన తనకు యిష్టాయిష్టాలేమిటి? అని సమాధాన పడ్డాడు.

వెంకటరత్నం ఒకమారు కేన్ ఛెయిర్లోంచి ముందుకు వంగేడు. తన పేర్న వచ్చిన ఉత్తరంలోని సంగతి తెల్సుకుని అతని గుండె ఆగినంత పనయ్యింది.

యేనాడో క్రితం తను ఒక విదేశీయునికి రెట్టింపు ధరకమ్మిన పల్లకి చిత్రానికి బహుమతా? ఆశ్చర్యపోయాడు.

భారతీయ సాంప్రదాయం తొణికిసలాడే ఆ పల్లకీ చిత్రం విదేశీ శిల్ప చిత్రాలతో పోటీపడి గెలిచి ప్రథమ స్థానాన్నలంకరించిందనీ. దాన్ని మలచిన భారతీయ శిల్పి శ్రీ వెంకటరత్నానికి నగదు బహుమతి భారత ప్రభుత్వం అందజేస్తుందనీ.. వార్తను మోసుకొచ్చిన కాగితం అతని చేతిలో రెపరెపలాడి గింజుకుంది—

సరిగ్గా నెల్లాళ్ళ తరువాత-

విందు సభలో వేదిక మీద పెద్దల మధ్య కూర్చుని ఆనందంతో పరవశిస్తున్న వెంకటరత్నం మనసూ ఒక్కమారు గిజగిజలాడింది-

ఆ వెంటనే అతనిలోని ఆనందమంతా ఒక్క దెబ్బతో ఎగిరిపోయింది. మెడలోని పూదండ చవట్లతో తడిసిపోయింది.

హత్యానేరంలో పట్టుబడ్డ జైలునించి తప్పించుకుని పారిపోతున్న నేరస్తుడిలా ఉన్నాడాయన,

దూరంగా ద్వారం దగ్గర గోడనానుకుని నిల్చున్న గణపతి వైపు దొంగలా చూశాడు.

ఈర్ష్యా ద్వేషాల కతీతమైన మానవత్వం మూర్తీభవించిన శిల్పంగా కనిపించాడు.

సృష్టికి ప్రతిసృష్టి చేసే బ్రహ్మ తేజస్సు అతని కళ్ళలో కనిపించింది.

వెంకటరత్నం కళ్ళలో నీళ్ళు నిండాయి.

కసాయి గుండెలో కరుణ.

లేచి, వేదిక దిగి గణపతి వంక నడిచాడు.

గణపతి చూపులో అమాయకత్వం.

సభలో ఆశ్చర్యం।